

ДРІБНА БІБЛІОТЕКА.

IV.

ГОРДОН БАЛРОН.

КАІН

містерія в трьох діях,

переклав

Іван Франко.

Ціна 20 кр.

ЛЬВІВ, 1879.

З друкарні Товариства імени Шевченка,
під зар'яд. К. Беднарського.

Д І М
Ф Р А
Н К А

КИЇРІАНЬ
НИКОЛАЄВИЧ
КОЦОВСКИЙ

Особи містерії.

МУЖЧИНИ: Адам. Каїн. Авель.

ЖІНКИ: Ева. Ада. Цільля.

ДУХИ: Ангел господній. Льуціфер.

Містеріја (релігійна драма) „Каїн“ написана 1821 р.
і присьвячена автором Вальтерови Скотови.

БІБЛІОТЕКА
Інституту
Франкознавства

УЧБОВА
БІБЛІОТЕКА
ЛДУ
ім. Ів. Франка

*Кабинет франкознавства
ЛДУ ім. Т. Франка,
Зуб. № 5157*

372376

КОЦОВСЬКИЙ
Адвокат
KOCOWSKI
a. k. ом. радца суда крајового

Д І Я І.

Адам Боже, премудриј, вічниј бесконечниј!
Ти, шчо з нічого всемогушчим словом
На водах сьвітло сотворив, о честь ти!
Зі сходом сонця слава ти, Јегово!

Ева Боже, ти день назвав, і день від ночі —
Передше нероздільні — відділив,
І води розігнав і серед них
Сухују землю утвердив, — о честь ти!

Авель Боже, ти все, шчо видим, сотворив:
Огонь і море, землю, воздух, день
І ніч і ті сьвітила, шчо раз сьвітло
Раз тінь приносят, а між ними ј нас,
Шчоб ми втішались вічнов јіх красоју,
Тебе і јіх лубили, — честь ти, слава!

Ада Боже предвічниј, отче всего сьвіта!
Ті најкрашчі, најліпші с твојіх творів,
Над все лубимі, тільки не над тебе, —
Дај ми лубить тебе і јіх! О честь ти!

Цільльа Боже, шчо все благословиш і лубиш,
А прецінь-с дав змији залізи ј вигнать
З рају вітца і матір, — хорони нас
Від всего злого! Честь ти, честь і слава!

Адам Мій старшиј сину, Каін, ти мовчиш?
Каін Шчо мају говорити?
Адам Помолись.

Каїн Чи ж не молились ви?
Адам О, так, сердечно!
Каїн І голосно, — ја чув вас добре.
Адам Ј Бог нас
Почује, надіюся твердо.
Авель Амінь!
Адам Но ти, мій сину, чом нічо не говориш?
Каїн Вольу мовчати.
Адам А чому волиш?
Каїн Нішчо просить.
Адам І дякувать нізашчо?
Каїн Нізашчо.
Адам Не жиєш хіба?
Каїн А вмерти
Хіба не мушу?
Ева Ах, ось знов ті плоди
Заказаного дерева!
Адам І знов
Ми кушаєм їх! Боже, чом садив
Ти дерево знанья?
Каїн Чом ви не јили
Із дерева життя? Тодіб нічо
Не погубило вас.
Адам О сину мій,
Не говори так, то змиї слова.
Каїн Ну, тај шчо в них? Змија сказала правду:
Було, бач, дерево знанья, було
І дерево життя. Знанье добро
Ј життя добро. Чи ж можуть бути злом
Обоје враз?
Ева Мій сину, ти так кажеш
Јак ја казала грішна, шче заким
Ти вродивсь. Не відновјуй мого горья
Сими словами! Много ја терпіла.

Найже не бачу хоть своју дитину
По за рајем в тіј саміј вражіј сіти,
Що нас в рају обпугала! Вдовольуєсь
Тим, шчо ту је. Коб ми в рају то знали, —
Не гризсья б ти тепер! Ох, сину міј!

Адам

Но помолившисья, ходімо кожде
До свејі праці, — не тьажка вона,
Та всеж конечна. Та земля дівича
Плід шщедро родит і без много поту.

Ева

Міј сину Каін, — гльань, як твіј отець
Спокіјіј, тихиј! Жиј і ти, як він. (Адам
і Ева відходьят.)

Цільльа

Ти так не хочеш, брате міј?

Авель

По шчо

Та хмара на чолі у тебе, Каін?
Вона тобі нічого не поможе,
Лиш гнів предвічного на тебе стьагне.

Ада

О Каін, льубиј, — чи ј на мене ти
Гнівніј?

Каін

Ні, Адо, ні! Ја хочу сам
Остатись хвильку. Авель — в мојім серци
Болит щось, — але то мене! Јди, брате,
Наперед — ја сејчас пријду. Ј ви, сестри
Ідіт, не стіјте! Ви так ніжні, тихі, —
Нізашчо гніватись на вас! Сејчас
Пријду!

Ада

Јак ні, то ја пријду сьуда,
По тебе.

Авель

Брате, супокіј небесниј
Нај вкрије духа твого! (Авель, Цільльа і Ада
відходьят.)

Каін (сам)

Ось житье!
Роби! А дльа чого? Бо міј отець
В рају не всидівсь. Шчо міні до того?

Мене шче не було тоді, — не персь ја
На сьвіт, не лубју також сеї жизні,
Јаку тепер веду. Пошчо отець
Змиї і жінці давсьа на підмову?
А давсьа, — так за шчо ж міні терпіти?
І шчо за грїх? Таж дерево росло, —
Чом не дльа него? А як ні, — пошчо
Бог посадив го близько него, в рају
На самїї середині? Вни на те
Усе одно лиш кажут, як питај јїх:
Бог так хотїв, і добре так було.
Хто зна' чи добре? Чи, як він всесильниј,
То мусит бути ј добриј? Ја лиш овоч
Усего бачу, — а він страх гїркиј,
І ја го мушу јїсти за грїх других. —
Но хто се там? До ангела подїбниј,
Понуриј лиш, сумнїшиј із лица
Неземниј дух. Но ја — чогож дрожу?
Чиж бојусь бїльш јого, нїж других духів,
Котрих шчодень з мечом огнистим бачу
При вході рају? Часто ја круг него
Змерком повзу, шчоб гльанути хоть раз
В тој сад — моју батьківщину правдиву,
Заким не вкрије нїч високі мури
І дерева сьвјаті, шчо зносъат гордо
Вершки свої над стїни неприступні.
Меч ангелів огнистиј не лъакаје
Мене; чогож дрожу ја перед тим,
Шчојде сьуда? здајесь від них він дужшиј, —
Не меньш хорошиј, та не так хорошиј
Јак був або мїг бути; сум јакијсь
Мутит јего красу. Чи може бути?
Чиж сум можливиј не лиш у лъудеј?
Но ось він.

- Льуціфер** Смертнику!
- Каїн** А ти хто, духу?
- Льуціфер** Пан духів.
- Каїн** Шчо? Пан духів, — і ти духів
Покинув і ту с порохом говориш?
- Льуціфер** Я знају мисли, шчо тој порох мислит,
Я друг јого і жаль міні јего.
- Каїн** Шчо? Мојі мисли знајеш?
- Льуціфер** А хіба се
Не мисли всіх, котрі спосібні мислить?
Сеж іменно безсмертна часть твојејі
Істоти мислит!
- Каїн** Як? безсмертна часть?
Про ньу не знају. Нерозумниј батько
Не скоштував із дерева житъа,
А лиш із дерева знанъа вкусив
За швидко, через матери намову,
А плодом сего — смерть.
- Льуціфер** Вони збрехали.
Ти будеш жити.
- Каїн** Я ј жију, но лиш
На те, шчоб умерети; і не бачу
В житъу нічо, про шчо бим смерти мав
Бојатись. Тільки вроджениј наклін,
Гидкиј, але непоборимиј потъаг
Держит мја при житъу. Усе ми збридло,
І сам ја збрид собі, а вмерти годі.
Так ја жију. О, радшеб ја не жив ніколи!
- Льуціфер** Жијеш і мусиш вічно житъ! Не вір,
Шчо прах сеј, іс котрого ти повстав,
Шчо се житъе! Він шчезне, — ти останеш
Таким, јак јесь.
- Каїн** Таким? чому не більшим?
- Льуціфер** Може таким, јак ми.

Раз сотворивши умертвити нас,
Бо ми безсмертні; — так, він сего хоче,
Щоб мучить нас! Лишим го! Він великий,
Но в своїй величи не щасливіший,
Ніж ми в борбі. Чи ж доброта зло творит?
А що він сотворив крім зла? Лишим го!
Най з свого трону, в безмірі самотній
Сьвіти він творит, щоб не так його
Давила вічність бесконечно довга
І непроглядна, сіра самота!
Най сіє звізди! — Аджеж він оден
Тиран незнівошчими, необнятиј.
Як би він міг сьа знищити, — се булоб
Для него щастье більше від всіх щасть,
Які він другим уділив! Нехај
Панује ј сам шче множит своје горе!
В льудеј і духів је хоть співчутьє;
Ми разом терпимо, — і наші муки,
Хоть незлічимі, через то лекшајут!
Но він, — всесильниј, а нужденниј! Творець,
А в горьу! Вічно лиш творити мусит
Раз в раз творити!....

Каін

Ти таке говориш,
Як ті гадки, що здавна, мов крізь сон
І в мене мелькали. Не міг ніколи
Ја погодити те, шчом бачив, с тим,
Шчом чув. Отець і мати вповідали
Про змії, древа, овочі; ја бачу
Вхід того, що вни рајем звут — при нім
З мечем огнистим ангел — вартовиј,
Що не впуска мене ні јіх; ја чују
День в день утому і гадки пекучі,
І бачу сьвіт, серед котрого ја
Немов шчезају; а гадки у міні

Встајут такі, шчо, бачитсьа, моглиби
Перемочи весь сьвіт. І думав ја сам в собі:
Се ја лиш так нещчасниј. Батько мій
Надломаниј, і мати вже забула
Про жадобу знанья, шчо не боїтсьа
Ј прокльатья вічного. Мій брат хлопчина,
Пастух хорошиј, с свежі череди
Всі первачки жертвује тому, шчо
Сам наказав земли — давать нам плоди
Без поту. Цільля, наче ранна пташка
Виспівује подьаку богу. Навіть
Моја сердечна, луба жінка, Ада
Не розуміје тих думок, шчо так
Давјат мене. Ніколи не стрічав ја
Істоти, шчо б була міні подібна.
Нехај і так! Вољу здружитись з духом!

Льуціфер Як би не був ти вже готов душеју
Для мојејі дружби, — ніколи б ја
Не став перед тобов, як стоју ось.
Досить булоб змијі, шчоби тебе
Підмовить так, як матір.

Каін Га, то ти се
Підмовив матір?

Льуціфер Ја не підмавльяју
Нікого, — тільки вказују, шчо правда.
Чиж не було то дерево знанья?
А дерево житья хібаж було
Без плодів? Чиж наказував ја Еві
Не јісти з него? Ја хіба всадив
Заказані ті дерева близь них,
Невинних, і в невинности цікавих?
Ні, ја би був богів із вас зробив!
Се сам він вигнав вас, дья того вигнав,
„Шчоб ви не зјіли з дерева житья

І не були богами, — так як ми!“
Хібаж се не його слова?

Каїн

Його, його, —

Я чув їх так від тих, котрі їх чули
У громах.

Льуціфер

Хтож ту дэмон був? Чи тој,
Котриј життя не дав вам? Чи знов тој,
Що був би вічне вам життя вділив
І шчастье ј силу і знанье?

Каїн

О, шчоб вни

Були з обох дерев вкусили плодів,
Або не тикали їх зовсім!

Льуціфер

Шчож,

Оден вже ваш, а другиј буде ваш.
Як?

Каїн

Льуціфер

Будьте тим, чим јесьте вже — Јего
Противниками. Духа не убје
Ніјака сила, скоро дух тој хоче
Тим бути, чим повинен — осередком
Цілого сьвіта. Він повстав на то,
Шчоб панувать.

Каїн

Льуціфер

Каїн

Льуціфер

То се не ти звів Еву?

Ја? Бідниј праху! А по що? І як?

Вони говорять: та змија, то дух був.

Хто „вни“? Там тој не записав так сего, —
А він гордиј, фальшивити не стане;

То лиш великиј людський страх і гордість
Дрібна складаје власну нізьку слабість

На духів. Змиј був змиј, нічого більше, —
Але ј не менче, як вони самі:

С природи порох, як вни, но мудріјшиј,
Бо перемовив їх і бачив, шчо

Знанье затруло їх дрібну утіху.

Чиж ја би зичив вид істот смертельних?

Каїн Но бувже демон в тії змиї якийсь?
Льуціфер Ні, — вна лиш в Еві демона збудила
Язиком своїм хитрим. Я ти кажу:
Змија була не шчо більш, як змија.
Спитај хоч ангела, шчо стереже
Дерев таємних. Може як пројдут
Літ тисьачі над вашими кістками,
Колись який син тих будущчих літ
Пристроїт в казку гріх тої і надасть
Міні тот вид, котримсья бриджу ја,
Як бриджусь всім, шчо перед Тим сьа хилит,
Котриј на то лиш сотворив істоти,
Шчоб догодити власній гордоті.
Ми видим правду і все правду кажем.
Твої безумні родичі з м и я
Послухали і впали. Пошчо ж д у х а м
Зводити їх? І шчо в тіснім тім рају
Було таке, шчоб зависть в н а с збудило,
В духах, шчо сьвіт весь.... Та шчо то ј казати —
Тиж сего всего розуміть не можеш
Помимо дерева знанья.

Каїн Но все,
Щчо про знанье ти кажеш, рад ја знати,
Б а ж а ј у знати і с н о с і б н и ј знати.

Льуціфер І мајеш сьмілість бачити?

Каїн Стрібуј.

Льуціфер Побачить смерть?

Каїн Ніхто шче јі не бачив.

Льуціфер А прецінь всіх вас жде вна.

Каїн Батько каже,
Шчо вна страшенна; мати слізми плаче,
Як лиш згадать про ньу, а Авель зносить
До неба очи; Цільльа похильяєсь
Молитви шепчучи, а Ада тихо

Глядит на мене.

Льуціфер
Каїн

А шчо ж ти?

Мене

Пальят, давјат несказані гадки,
Як лиш почују про ту смерть всесильну,
Котріј, здаєсь, ніхто з нас не ујде.
Скажи, мож з нев боротись? Хлопцем шче
Боровсьа ја дља забавки із львом
Аж поки ревучи не втік ми з рук.

Льуціфер

Вона без тіла, але всі тіла,
Шчо зродились з землі — пожре.

Каїн

Ах! Ја

Гадав, шчо вна жива. І як вна може,
Не жијучи сама — житье пожерти?

Льуціфер
Каїн

Спитај нишчителѣа.

Кого?

Льуціфер

Ну, творцьа! Зви го

Каїн

Як хоч. Він сотворив на те, шчоб нишчить.
Не знав ја сего, но і сам так думав,
Як вчув про смерть. Шчо вна таке — не знају,
Но, бачитсьа, страшне шчось. Часто дивјусь
В пусту, нічнују пітьму, — визирају
Јејі, а як побачу в пітьмі тінь
Від мурів рају, а з за нејі блиск
Від ангельских мечів, — надслухују
Тривожно, чи не јде вна; но враз
С тривогоју ј тоска давит ми серце —
Пізнати, шчо мја так тривожит. Але годі!
І відвертав ја втомленіјі очи
Від рідного, утраченого рају
До тих сьвітил над нами в сінъаві.
Вони такі хороші! Чи і вни вмрут?
Може ј умрут, — но вас пережијут.
То добре! Ја не хтів би смерть јіх бачить;

Льуціфер
Каїн

Я так їх любју. Шчо се — смерть? Я бојусь
Jeji, i чују щось страшного в нїї,
Но шчо, — не знају. Всі ми її підпадем
І злі і добрі. Кажут, шчо вна — зло;
Шчо се — зло?

Льуціфер Стати порохом назад.

Каїн А мож се чути?

Льуціфер Не вповім ти того,
Бо ја не знају смерти.

Каїн Будь ја глина
Спокійна — сеж не булоб зле. Бодај ја
Не був ніколи нічим більш!

Льуціфер Мізерне
Бажанье! Сам Адам бажав щось більше:
Знанья!

Каїн Но не житья! Бо дльа чогож не рвав
Плід з дерева житья?

Льуціфер Не мав коли вже.

Каїн Нешчасниј блуд! Було насамперед
Тој плід зірвати! Но заким знанья
Вкусив, — не знав про смерть. І сам ја, ах!
Jeji не знају, а однако бојусь,
І бојусь, сам не знајучи, чого.

Льуціфер А ја все знају і нічо не бојусь.
Знанье, то лік.

Каїн О, дај міні знанье!

Льуціфер Дам, но за одну вимінку.

Каїн Кажи.

Льуціфер Впадь ниць, узнај у міні свого пана.

Каїн Ти не тој пан, котрого чтит мїї батько?

Льуціфер Ні!

Каїн Ти йому подібниј?

Льуціфер Ні! Ні в чім

Не схожиј з ним і будь не хочу! Рад ја

Чимсь вишчим бути, нижчим, всім, лиш тільки
Не спільником його ані слугою.
Я сам жију, но ја великиј. Многі
Міні підвласні, — більше шче јіх буде;
Будь одним с перших ти.

Каін Ніколи доси

Не кланьавсья ја богу батька мого,
Хоть брат мій Авель часто мја благав,
Щобим ураз з ним жертву му приніс.
По шчо ж ми кланьатись тобі?

Льуціфер Ніколи

Не кланьавсь ти Јому?

Каін Јаж ти сказав.

Чиж шче казати ти? Сам хіба не знајеш?

Льуціфер Хто јому не кланьавсь, кланьавсья міні.

Каін Не кланьавсь ја јому ј тобі не вклоньусь.

Льуціфер Но всеж ти мій слуга. Вже тим ти мій став,
Що-с не вклонивсь јому.

Каін І шчо ж ми с того?

Льуціфер Се визнајеш ту і — там.

Каін Відкриј ми тільки

Тајніцьу мојого сутья.

Льуціфер Ходи,

Куди тья поведу.

Каін Но ја јти мушу

Орати поле, — бо прирік јем —

Шчо?

Льуціфер
Каін Зібрати перші плоди.

Льуціфер А по шчо?

Каін Враз з Авелем на вівтар јіх зложити.

Льуціфер Тиж мовив, шчо ніколи-с доси шче
Не кланьавсь тому, шчо тья сотворив?

Каін Так, — але Авель конче упросив мја....

Јего се жертва радше, не моја! —

І Ада —

Льуціфер
Каїн

Чож ти став?

Моја сестра,

Враз роджена зо мнов, з одного лона, —
С слезами вимогла на мні ту жертву, —
А ја вољу вклонитись, впасти ниць
Перед ким будь, ніж бачить жеї сльози.

Льуціфер
Каїн

Ну, добре, — тож ходи зо мнов.

Піду.

(А да входить)

Ада

Міј брате, — ја по тебе јду. Година
Утіхи ј супочивку надіјшла, —
Вона гірка нам, як тебе нема.
Ти нині не робив нічо, — но ја
Зробила все за тебе. Спілі плоди
Пишајутсьа, як світло золоте.
Ходи!

Каїн
Ада

Не бачиш?

Бачу ангела.

Цимало бачила-м јіх; може хоче
Спочити з нами, — то пријем то шчиро.
Він не такиј, як ті, котрих видајем.

Каїн
Ада

Абож је ј інчі? Все одно, — пријем го,
Як і тамтих. Вони гостили в нас, —
Чи хоче ј він?

Каїн (до Льуціфера)
Льуціфер

Будеш наш гість?

Ти будеш

Міј гість.

Каїн
Ада

Ја піду з ним.

Покинеш нас?

Каїн

Так.

Ада

І меңе?

Каїн

О Адо, луба!

Ада

Ја

Піду с тобою.

Льуціфер

Ліж не мож іти.

Ада

Хто ти, шчо серце відрива від серця?

Каїн

Він бог.

Ада

А як ти знаєш?

Каїн

Він говорит

Як бог.

Ада

І змиј так говорив — і звів.

Льуціфер

Не звів він, Адо! Чиж не було справді
Се дерево знанья?

Ада

Так, нам на горе!

Льуціфер

Знанье — то горе; змиј, значит, не звів вас;
А коли звів, то тільки правдоју, —
А правда все сама собов — добро.

Ада

Но все, шчо ми відтак пізнали, — тільки
Нешчастья приносило нам: з рају
Прогнав нас бог — терпіти мусим
Страх і утому, біль і гризоту,
Жаліти того, шчо пројшло, — а того,
Шчо не пријде ніколи — сподіватись.
Не јди с тим духом, Каїн! Все зноси,
Як ја, — люби мене, як ја тья любју!
Більш ніж вітця?

Льуціфер

Ада

Так! Но хібаж се гріх?

Льуціфер

Шче ні. Но буде! Твојім дітьом вже
Гріхом буде.

Ада

Моја дочка не сьміла б

Льубити Еноха, својого брата?

Льуціфер

Так як ти Каїна — не сьмітме.

Ада

О боже, вни не мали би льубитись,

Ні плодити льубјачихсья істот!

Хіба не ссали вни з мојејо груди?

Чи він, отець јіх, не родивсь зо мнѣју

В одніј годині і з одного лона?

Кабинет филологнаства

Чи ж ми не любимся? А множачись,
Чи ми не збільшуєм числа істот,
Що будут ся любить, як ми їх любим?
Зваж Каїн, на любов моју, не їди
С тим духом, — се не је пријатель наш!

Люцифер

Гріх, про котриј говорю — не моје
Се діло; він не гріх для тебе, тільки
Гріхом буде потомкам твоїм смертним.

Ада

Що то за гріх, що не је гріх сам в собі?
Чи побічні обставини рішајут,
Що гріх, а що добро? Як так, то ми
Раби —

Люцифер

Рабами ј вишчі је від вас;
А більші від тих вишчих були б ними,
Як не волілиб свободу і муку
Над гладку гниль ульаглости ј покори
Посеред співів, арф, і самолюбних
Молитв до всемогушчого, тому лиш,
Що він всесильниј, — і то не з любви,
Ні, з самолюбства і страху!

Ада

Всесильниј
Враз і ласкавиј мусит бути.

Люцифер

Видно, —
Бо з рају вигнав вас!

Ада

Не підводи мја,
Злиј духу красотоју своїх слів!
Як змиј ти гарниј і як змиј фальшивиј!

Люцифер

Кажі: правдивиј! Запитај лиш Еву:
Хібаж не знаје вна, що зле, що добре?

Ада

О мати, мати! Ти зірвала овоч
Згубнішиј для потомків, ніж для тебе.
Ти ж молодість бодај в рају прожила,
Невинна і щаслива посеред
Щасливих духів; ми, твої рід, не знајем

Рајськóго шчастьа і окружені
Демонами, шчо зводьат нас у пронасть
Словами божими, і власними
Цікавими, неситими думками,
Так як тебе звела змија в шчасливій
Необачній, дитинній сьліпоті!
Мій ум безсильній протів вічного,
Сильного духа сего; ја не можу
Ненавидіти го; гляджу на него
З розкішною трівогою, а прецінь
Від него не втікаю; потяг сильній
В яго очох приковује мій погляд
Тремт'ячий до яго лица; у груди
Так живо серце б'єсь; міні чось л'ячно,
А прецінь шчось мов тягне м'я до него
Все ближче, дужше! Ох, ратуј м'я, Каїн!
Чого боїшсьа? Се не је дух злиј.
Не бог він і не божиј. Херувимів
І Серафимів бачила-м, — но він
Не то, шчо вни.

Каїн
Ада

Каїн

Je шче сильніші духи,
Архангели!

Льуціфер
Ада

Ј шче ј від них сильніші.
Но не сьв'ятіші.

Льуціфер

Јак невольа ј сьв'ятість
Одно, — то не сьв'ятіші.

Ада

Сераф більш л'убит, Херувим більш знаје.
Сесь певно Херувим, бо він не л'убит.

Льуціфер

Колиж хто більше знаје, тој не л'убит, —
То Він не л'убит, бо все зна; Јого тож
Не може тој л'убити, хто го знаје.

Коли знајушчиј Херувим меньш л'убит,
То Серафим л'уб'ячиј — нич не знаје.

Шчо се одно несхідне з другим, видно

Іс кари твого батька — за знанье.
Любов або знанье — отсе јединиј
Твій вибір. Батько вибрав: у страсі
Служити богу.

Ада Каїн! Вибирај любов!

Каїн За тебе, Адо, ја не вибирају;
Зо мнов родилась ти, — крім тебе ја
Нічо не любју.

Ада А вітця і матір?

Каїн Чи вни любили нас, јідьачи овоч,
Що всіх нас вигнав з рају?

Ада Нас тоді шче

Каїн На сьвіті не було; а хоть би ј так, —
Чи ж не любить нам јіх і наші діти?
Малого Еноха ј јего сестричку!....
Коби ја знав, шчо вни будут шчасливі,
Ја би напів забув — та ні, в сто поколіньях
Забути сего годі! В вік буде
Прокльата памјать того, хто в одніј
Годині зарід людськості і горья
Засіјав. Наші родичі зірвали
Знанья плід і гріха, — та не досить
Було јім свого горья, — сплодили
Мене, — тебе, — і тих живих кількоро
І тих неполічених, незлічимих
Мільјони, міріјади, шчо шче пријдут,
Щоби в насьлідстві від віків наросле
Приньати горе; ја — отець јіх горья!
Краса всьа і любов твоја ј моја,
Всі хвилі роскоши, всі любі дни,
Все, шчо ми любим в собі, в дітьох наших
Лиш нас і јіх по многих чи не многих
Літах у гріх і муку заведе,

КОЦОВСКИЙ

Адвокат

КОЦОВСКИЙ

С. П. Коцовский

І в смерті лъутої обнятъа! О,
Збрехало дерево знанъа! Згрішивши
Повинни б ми хотъ знати все, шчо треба,—
Значит, і смерть. А шчо ми знаєм? То лиш,
Шчо ми нещчасні! Чи було аж тра
Змиї та овочу, шчоб те пізнати?
Ада
Я не нещчасна, Каїн, — коб лиш ти
Шчасливиї був.....

Каїн
Будь ти сама шчаслива;
Я не бажају шчастъа, шчо мене
Понижује.

Ада
Сама — шчасливов бути?
Не можу і не хочу. Но з ріднеју,
Здаєсь, була б шчаслива, мимо смерти,
Котрої не лъакајусь, бо не знају.
Хотъ, кажут, вна — мара якась понура.

Льуціфер
Ада
Сама, значит, не булаб ти шчаслива?
Сама — шчаслива? Боже, хтож сам може
Шчасливим бути і добрим? Самоти ја
Бојусъа, мов гріха, і проганъају
Jeї думками про дітеї, братів
І родичів.

Льуціфер
А одже бог твії — сам!
Чи він шчасливиї? В самоті — чи добриї?
Ада
Не сам він! Шчастъе ангелів, лъудеї
Від него јде, — і він шчаслив јїх шчастъем.
Најбільша роскіш — других веселити.

Льуціфер
Спитај вітца про ту велику радість, —
Спитај ось брата і свої думки
Чи вни спокіјні?

Ада
Ні! — А ти? Ти з неба?

Льуціфер
Ні, ја не з неба. А пошчо і відки
Тото захвалене загальне шчастъе,
Спитај Јого, великого, сьвјатого,

Живого творця! Він лиш сам то знає,
І він мовчит. Ми мусимо терпіти, —
Дехто противитсья йому — все пусто,
Як кажуть ангели, — но такі варто,
Бо ліпшого ї почати нішчо. В духа
Je погляд бистриї, — швидко најде правду,
Як ваше око, смертники, сеїчас
В блідї небеснїї синьавї находит
Зірницю ясну, шчо звішчає день.

Ада

Льуціфер

Ада

Ja лубїю ї, вона така хороша.

А д нїї не молишсья?

Отець сьа молит

Одному лиш невидимому богу.

Льуціфер

Но всеж то крашче представльять собі
Невидимого в видимім.

Ада

Отець

Говорит, шчо самого бога бачив,
Котриї його і матір сотворив.

Льуціфер

А ти го бачила?

Ада

Лиш в його творах.

Льуціфер

Але самого?

Ада

Нї, лиш у вітци,

Шчо на його сотворенїї подобу,
У ангелах, тобі подібних, тільки
Яснїших, хоть не так хороших, сильних,
Як ти. Мов яснїї, тихиї пївдень, сьвітом
Облитї вни; а ти подібнїї радше
До ночи яснїї, шчо в довгї, білі
Хмар пасмуги пурпурне небо вбере,
І незглубимим морем звїзд засїє.
І блискотьят вони на темнїм зводї,
Немовби кожда хтіла сонцем статись,
Пречуднї, незлічимї, — і маньят
Нам серце з груди, блиск льут так лагїднїї,

Шчо аж до сліз мја зрушујут; і ти так.
Здајесь, шчо ти нещчасниј; не роби ј нас
Нешчасними! Бач, — плачу за тобоју!

Льуціфер

Плач, плач! Сліз море поплине!

Ада

Від мене?

Льуціфер

Від всіх.

Ада

Яких всіх?

Льуціфер

Від тих міліонів

І міріяд, шчо всьу безльудну земљу
Засельат і все пекло наповнѣат, —
А с твого лона вијдут!

Ада

Каін, Каін, —

Він проклинаје нас!

Каін

Цить, нај говорит!

Ја з ним піду.

Ада

Куди?

Льуціфер

В такі місцьа,

С котрих поверне за годину, но
Пізнаје більше, ніж за много літ.

Ада

Хібаж се мож?

Льуціфер

Хібаж не сотворив

Ваш бог сеј сьвіт і всі сьвіти в кількох днѣх?

А ја, шчо помагав јому

При творіньу, хібаж усі ті твори

Не зможу показати за годину?

Веди мја!

Каін

І він верне за годину?

Ада

Льуціфер

Так. Час не је пан наших діл; всьу вічність

Ми можем збити у одну годину,

Годину в вічність можем роздовжити.

Під земну міру не підходѣат духи, —

Но годі вже. Ходи зо мноју, Каін.

А верне він?

Ада

Льуціфер

Не біјсьа, жінко, верне, —

Єдиниї, першиї і посьлїдниї з смертних,
— Крім шче одного — вернесьа живиї
С тих місць до тебе, шчоб тамті німі,
Пусті сьвіти народом заповнити,
Так, як сьу земльу, — бо тепер шче мало
Там мешканців.

Ада
Льуцифер

Деж мешканье твоє?
В просторі сьвіта. Деж би мало бути?
Там де твїї бог, або твоїї боги, —
Там ја. Усего часть моја: житья
І смерти, вічності і часу, землі
І неба і того, шчо ні небо ні
Земля, а повне тих, шчо заповнїали
Або заповнїат шче і небо і земльу, —
Се все, — мїї дїм! Де Він пан, там і ја, —
А де ја пан, — там він не має місцьа!
Як би не був ја тим, чим вам говорю, —
Чи ж мїг бим бути ту? Та ж ангели
Јего близь нас.

Ада

Вони і тоді були,
Як змиї до Єви говорив.

Льуцифер

Ти, Каїн,
Рїшивсь. Знанья бажаєш — ја ти дам
Знанье і без овочу, котриї би мїг
Єдине те добро твоє згїрчити,
Јаке лишив ти Сильниї. Ну, ходїм!

Каїн

Веди мїа, јду. (Льуцифер і Каїн відходьат)

Ада

Мїї брате! Каїн! Каїн!

Каїн Га, демоне, чи боже, — будь, хто будь ти, —
Чи се земля он?

Льуціфер Шчо ж, не пізнаєш
Землі, с котрої зроблені твій батько?

Каїн Се справді вна? Те сине колісце,
Шчо котитсьа в просторі, з другим, менчим
Кружком — до місяця подібним? Се ж
Тої раї? Де мури, сторожі його?

Льуціфер Вкажи ми, де раї?

Каїн Як же ж мож? Між тим,

Коли мов промінь сонця ми мчимось,
Вна мєньшає, дрібнішає, шчезає,
Розсвїчуєсьа свїтлом, наче круга
Дрібна звїзда, яких мільйони-м бачив
Круг раї блудячи. Здаєсь, чим далі
Ми відлітаєм — шчо ті дві змішались
З безліком других звїзд, шчо вкруг нас,
І побільшили їх число собою.

Льуціфер А якби ти знав, шчо свїти је більші
Від твого свїта, шчо на них жијут
Істоти більші і число їх більше,
Нїж пилинок там на землі, і як би
Пилинка кожда мала жизнь і душу,
Жила і гбла і терпіла, — шчо ж би
Тоді ти думав?

Каїн Я б гордивсьа своїм
Знаньем.

Льуціфер А як би те горде знанье
Було закуте в підлу, грубу глину,
І якби дух твій в гору персь, до свїтла,
А тіло б путало його в мізерних
Низьких потреб гидкі каїдани? Як би
Твої найбільша роскіш показалась
Униженьем і привидом брудним,

- Шчо тіло жре і духа і манит тьа
Новіі тіла плодити і душі,
Шче слабші, нужденііші шче від тебе?
Каін Духу, не знају смерти ја, но-м чув
Від родичів, шчо вна страшне шчось, шчо
Се спадщина гірка, шчо нам дісталась
Від них ураз з житьем. Но скоро правда
Те шчо ти кажеш, (а ја чују в собі
Важку, хоть темну муку тої правди),
То вбиј мја! Бо давати тим житье,
Котрі терпіти лиш будут і мерти, —
Таж се значит — рослоджувати смерть,
Множити горе.
- Льуціфер** Але ти не згинеш
- Каін** Зовсім; одно шчось житиме раз в раз.
Но сего не сказав Тамтој вітцьу,
Коли го з рају виганьав, с клејмом
Прокльатъа на чолі. Но нај пропаде,
Шчо је смертельне в міні, шчоб ја впрочім
Таким, як ангел ставсь.
- Льуціфер** Я ангел; хочеш
Таким, як ја зробитись?
- Каін** Я не знају
Тебе, лиш тільки знају, шчо ти сильніј.
Ти вказујеш ми те, чого не може
Моја всьа сила досьагнуть. А прецінь
То шче за мало дльа бажанъа мого.
- Льуціфер** Чогож бажaje те горде бажанье,
Таке горде, шчо аж іс червјаками
У пили ријесь?
- Каін** А шчож ти, так сильніј,
Ти, шчо природу, вічність обньав духом, —
А всеж нешчасніј?
- Льуціфер** Я такиј, як бачиш.

Прото ј тебе питају, чи хотівбись
Безсмертним бути?

Каін

Тиж сказав, шчо мушу
Безсмертним бути. Доси сего ја
Не знав. Но як вже мушу, то навчи мја
Чи в шчастъу чи в нешчастъу на перед
Своју безсмертність чути.

Льуціфер

Заким ја шче
Пријшов до тебе, ти вже вмів се.

Каін

Як?

Льуціфер

Ти мучивсь.

Каін

Чиж та мука буде вічна?

Льуціфер

Побачиш — ти і всі тобі подібні.
Но гльань, чи се не красота?

Каін

О чудниј,

О незглубиміј сьвіте! О ви стада
Блискучих, незлічимих звїзд! Скажіт,
Шчо ви? Шчо та блакітна бездна, етер
Бездонниј, у котрім пливете ви,
Як листье зісхле ја видав пливуче
На криштальових фалъах рајських рік?
Чи ваша путь означена, чи може
Мчитесь ви сьліпо в воздушнім просторі
В безмірну даль, дльа думки недостижну,
Шчо духа бесконечностьу пјанит?
О боже! о боги, чи хто ви будь там, —
Як ви хороші! Як хороші діла,
Чи власні тіла ваші ті, чи шчо се!
О! дајте вмерти ми, як мрут атоми,
(Коли вни мрут), або пізнати вас,
Всью силу ј мудрість вашу! Хоть ја прах,
Та мисль моја безсмертна! Ох, ти духу,
Убиј мја, або дај погльануть з близька!

Льуціфер

Чиж се не близько? Гльань назад, на земљу.

Каїн Де вона? Нічо не бачу, тільки безлік
Сьвітел.

Льуціфер Онтам.

Каїн Не бачу жі.

Льуціфер Ади,

Вона блишчит.

Каїн Онто?

Льуціфер Так.

Каїн Шчо ти кажеш?

Я бачив часто огньані мушки;
В ночі в хашчах та на лугах зелених
Літали вони, а блиск їх був яснійшиј,
Як того сьвіта блиск, шчо носит їх.

Льуціфер Ти бачив і мушки і сьвіти — однако
Хороші і ясні; — шчо ж про них гадаєш?

Каїн Вони гарні — кожде в своїм власнім крузі,
А ніч обом їм додає краси —
Дрібонькіј мушці золотіј у гају,
І звіздам вічно в безмірі імчачим, —
Значитсья, — ніч їх водит.

Льуціфер Але як?

Каїн Отсе вкажи ми.

Льуціфер А глядіть посьмієш?

Каїн Або ја знају, чи посьміју! Доси
Все, шчось вказав ми — сьмів ја оглядати.

Льуціфер Ходиж. А шчо хоч бачить, чи безсмертні,
Чи смертні річи?

Каїн Шчо се, „річи“?

Льуціфер Все.

Но шчо тепер најближче серцьу твому?

Каїн Те, шчо ось бачу.

Льуціфер Но шчо хтів ти бачить?

Каїн То, шчом ніколи шче не бачив, шчом
Не міг шче бачить, — таємниці смерти.

Льуціфер Шчож, як побачиш вимерлі вже твори,
Так як вже много бачив јесь безсмертних?
Каїн Вкажи!

Льуціфер Ну, в лет на наших сильних крилах!
Каїн Як порем ми блакіт! Шчезајут звјзди!
Земља! Моја земља! Де вна, вкажи ми!
Ја син јејі!

Льуціфер Тепер јејі не видно,
Вона пилінка в сьвіті, так як ти
На ніј; но ти на нју повернеш, — мусиш
Вернути відси в прах јејі назад;
Обом нам з него в вік не отрґастисья.

Каїн Кудиж ми јдем?

Льуціфер Побачить те, шчо було,
Побачить тінь тамтого сьвіта, шчо
Твоја земља одна лиш з него крішка.
Каїн Та јакже? Сьвіт не је новиј?

Льуціфер О, сьвіт
Так давниј, јак житье, а вно давніјше,
Ніж ја, ти, ніж усе, шчо більшим
Здајесь від нас обох. Је много річеј
Безкрајіх; многі т им гордьятсья, шчо вни
Без початку, а початок јіх низькиј,
Јак твіј; і крашчі річи пошчезали,
Лишивши місце бридшим, аніж ми
Подумать можем. Час лиш і простір
Істнујут все ј ніколи не загинут.
Но зміна, се не смерть — окрім дља глини.
А глина — ти, і те лиш розуміјеш,
Шчо було глинов, — те і тут побачиш.
Каїн Глину? Шчо ти, і ја те можу бачить.
Льуціфер Летім!

Каїн Померкли сьвітла всі нараз, —
Хоть так іношчо сјали і більшіли,

Немов сьвіти цілі.

Льуціфер

Вни ј је сьвіти.

Каін

Рајі је тож в них ?

Льуціфер

Може.

Каін

Льуде також ?

Льуціфер

Так, — або вишчі твори.

Каін

Так? І змијі ?

Льуціфер

Чиж можут льуде буть без них? Чиж льуде
Лиш мајут право жити — гади ні ?

Каін

Јак ми далеко вже від звїзд! Скажи,
Де летимо ми ?

Льуціфер

В тінеј сьвіт, між твори,

Шчо вимерли, між твори, шчо шче будут.

Каін

Јак темно ту! Всі звїзди пошчезали.

Льуціфер

А прецінь бачиш.

Каін

Шчось, мов жар страшниј !

Не сонце се, не звїзди ані місьаць, —

А навіть синьава нічного неба

В густіј втонула тьмі; а прецінь виджу

Огромні, чорні маси, — не такі,

Јак ті сьвіти, шчо ми отсе минули,

Шчо, бачилось, јасніли і жили,

Хоть навіть зблідло сьвітло јїх далеке,

І з близька форми різніјі виднілись,

Глибокі доли, гори височезні,

Одні огнем палајучі, а јінчі

Залиті рівним, незміримим морем,

Сесі круг себе сьвітлі паси мали,

Тамті знов місьаці летучі, так

До мојејі землі подібні! Ту

Понуре все.

Льуціфер

Але виразне. Хочеш

Смерть бачити ј давно померлі твори ?

Каін

Хотїть — не хочу. Знају, шчо смерть је,

Шчо батьків гріх мене і батька з всім,
Шчо звесья нашим — смерти призначив;
Тож радбим сејчас бачить те, шчо такі
Колись побачить мушу.

Льуціфер
Каін

Гльань.

Лиш пітьма.

Та пітьма.

Льуціфер

Так все буде. Але ми
Втворімо брами смерти.

Каін

Чорні хмари
Вальат кругом; — шчо се?

Льуціфер

Вступај!

Каін

А верну?

Льуціфер

Конечно. Хтож би намножив льудеј
Дља смерти? Шче порожне јејі царство, —
Колись заповнится; се ти і рід твој
Јего заповнит.

Каін

Розступились хмари
В широке колесо довкола нас.

Льуціфер

Ступај наперед!

Каін

Ну, а ти?

Льуціфер

Не бієся!

Без мене ж ти б не був з землі сьа рушив!
Ну, далі, сьміло! (Шчезајут у хмарах.)

II.

Пекло.

Льуціфер і Каін.

Каін

Як глухо, пусто в сумрачнім тім сьвіті!
Ні! бачится, сьвітів ту много; льуду
В них більш, ніж на огромних, јасних звіздах,

Що там в горі так густо кружат, більш
Подібні до блискучих жителів
Небес незримих, ніж до тіл, служачих
Помешканьом живим істотам; тільки
Зближаючись до них, ја бачив в кожді
Твердих матеріј склади бесконечні,
Способні радше плодити житье,
Ніж жити ј дихати самі. Но ту все —
Лиш тінь та мгла, мов спогадки нејасні
Минулих днів.

Льуціфер

То царство смерти! Хочеш

І ти остати жительом јего?

Каін

Не відповім на теје, пок не знају,
Що је в нім справді. Но јак те в нім је,
Що в своїх довгих бесідах мій батько
Говорит — боже, то се шчось таке,
Що ј думать страшно! Нај буде прокльатиј,
Хто винајшов житье, шчо смерть лиш плодит!
Ту дрібочку житья, котре жије,
А гинуть мусит, стратити житье,
Хоть без вини!...

Льуціфер

Таж се клинеш ти батька!

Каін

Чи ж він мја не прокльав, коли мја сплодив?
Чи не прокльав мја в матери утробі,
Јідьачи плід заказаниј?

Льуціфер

Се так;

Прокльатье за прокльатье. Но дітеј
І брата?

Каін

Нај паде ј на них частина,
На брата, на дітеј! Прокльатье прецінь —
Једина спадщина моја! Прокльатье
І јім лишају. О безмірні, темні
Простори, — мглисті, величезні тіни,
Одні доразу видні, другі ледво

Сьлідні, но сильні всі і понурі, — хто ви?
Жиєте ви? Жили?

Льуціфер

Се і те по троха.

Каїн

Щож смерть таке?

Льуціфер

Чиж творець ваш не мовив,

Що смерть — також житье, лишень інакше?

Каїн

Ні, він сказав лиш, що все вмерти мусит.

Льуціфер

А не сказав, то скаже шче колись.

Каїн

Шчасливиї буде день тої!

Льуціфер

О, шчасливиї!

Жаль тільки, що неказані тортури

Принесе, вічні муки незлічимим,

Шче ненародженим мірјадам душ,

Що зродьатся дльа мук, самі

О тім не знаючи.

Каїн

Що се, ті тіни

Огромні в коло мене? Не такі вони,

Як ангели, що рају брам пильнуют,

І не такі, як чоловік, як Авель,

Адам, ја, сестри і діти наші. Прецінь

Подоба в них, коли не льудська

І не ангельська, то шчось таке, що

Не ангел, але вище від льудеї,

Величне, повне сили і горде,

Хороше, хоть і дуже дивовижне.

Таких істот не бачив ја. Нема в них

Крил ангельських ні льудського лица,

Ні форм звірьачих, — ні, нічо такого,

Як нині шче жије. А всеж вони сильні,

Хороші, рівні најсильнішим

І најкрасшим з жијучих, хоть до них

Так неподібні, що не сьмів бим звати

Живими їх.

Льуціфер

А такі вони жили.

- Каїн Де?
- Льуцифер Там де ти.
- Каїн Коли?
- Льуцифер Вни засельали
Те, шчо ти звеш землеју.
- Каїн Адам першиј.
- Льуцифер С таких, як сам — то першиј, — хоть не годен
Посьлідним быть з їх роду.
- Каїн Шчо ж вони?
- Льуцифер Те, чим ти будеш.
- Каїн Но чим вни були?
- Льуцифер Жили пишні, розумні, добрі, гарні,
О тільки вишчі від твого вітця
В рају, о кілько в зопсутью гнилім
Тебе і твого сина перејде
Стотисьачне далеке поколінье;
А зваж по собі, як слабе вно буде.
- Каїн Ах, і вни вигибли?
- Льуцифер Зі свого сьвіта, —
Як із землі колись твій рід.
- Каїн І був то
Ліх сьвіт?
- Льуцифер Так.
- Каїн Але не такиј, як нині;
Тепер він за малиј і за нужденниј,
Шчоби такі носити твори.
- Льуцифер Сьвіт був крашчиј.
- Каїн Пошчо ж пропав?
- Льуцифер Спитај у того, хто
Звалив го.
- Каїн Але як?
- Льуцифер Невпинна, льюта
Руіна ј знишченье змінили сьвіт тој
У хаос, іс котрого він повстав був.

Те, хоть в часі лучаєсь рідко, прецінь
У вічності вно часте. Ось ходи,
Погльань на ту минувшість.

Каїн

Ах, страшна вна!

Льуціфер

Але правдива. Гльань на тії тини:
Вони були колись живі, як ти.

Каїн

А буду ја такиј, як вни?

Льуціфер

Нехај ти

Тој скаже, хто тья сотворив. Ја вказују
Лиш то, шчо з давних прасьвітів лишилось.
А чим були вни, чујеш сам, лиш слабше
О тільки, о кільки меньш чутья у тебе,
О кільки менше вічного добра
Дістав ти — розуму і сили тіла.
Одно лиш вјаже з ними тебе — житье;
Одно лиш спільне в вас обох — се смерть.
Все проче, шчо је в тебе, личит хробам
В багні, в намулі сплодженим з окрајців
Величнійшого сьвіта, — шчо, розбитиј, ставсь
Планетоју нужденноју — землеју,
Житлом льудеј, котрих найбільше шчастье
Те мало бути, шчоб сьліпі жили
В рају дуреньства, шчоб немов отрути —
Знанья бојались. Гльань, шчо з вишчих тих
Істот лишилось, — догадајсь, які
Були вни за житья! Як ні, як прикро
Тобі — вертај домів, ори, як доси
Твердују скибу, ја замчу тья швидко.
Ні, туј лиши мја!

Каїн

Льуціфер

Доки?

Каїн

Вічно. Аджеж

І так пријдєсь колись з землі сьуда
Вертатись; радше лишусь ту відразу.
Житье ми збридло. Ту в тіј тьмі останусь.

Льуціфер Ні, годі. Все ту — дісна правда, — но
Ти все те бачиш, мов крізь сон. Щоб жить ту,
Тре перед тим те перејти, шчо всі ті
Істоти перејшли — ворота смерти.

Каін В якіж ворота ми сюда зајшли?

Льуціфер В мојі, — но ними мусимо вернути.

Моја се сила дихати даје

Тобі ту, де крім тебе шче нічо

Не дихало. Огльань сесь крај, но ту

Лишитись не гадај, аж час твој пријде.

Каін А ті, чи можуть шче вернуть на земљу?

Льуціфер Ні, — јіх землі нема, — вона в руінах!

Ані одного місця не пізнали б

Вни на новіј, не зовсім ствердіј шче

Поверхности! Јіх сьвіт пронав! Ах, шчо се

За чудниј сьвіт був!

Каін Чиж земля не чудна?

Хоть важко јі орати, та не то

Давит мене, шчо тра боротись з неју,

А то, шчо всејі красоти јејі

Вживать не можу без грижі, шчо својіх

Думок невпинних наситить не можу

Знаньем, — ні тисъачних трівог приспати

Трівог о те житье, трівог о смерть.

Льуціфер Чим је твој сьвіт, — те бачиш, — но не можеш

Понъати ј тіни того, шчо було.

Каін А ті огромні твори, ті страшила,

Не так, здајесь, розумні, јак тамті,

Котрі ми јно шчо бачили, — подібні

Де в чім до диких лісових звірів

Землі, до велитів, шчо в гушчаках

Ревут в ночи, лиш десъать раз страшніјші

І більші; ростом вишчі, ніж рајський

Мур недоступниј; с поглядом огнистим,

Як херувима меч при рајських дверох ;
З зубами, наче конарі дерев
Без гильа і кори, — хто вни ?

Льуціфер

То само

Шчо мамути у твојім сьвітї — кости јїх
Лежат глубоко в глині.

Каїн

Всі мертві ?

Льуціфер

А шчо ж ! Твој рід слабиј в віні із ними
Гнетъ вигиб би, ј прокльатъ, шчо тьажит
Над ним, на кім жеб сьа могло сповнити ?
Але по шчо ж віна ?

Каїн

Льуціфер

Хїба не тьамиш,

Шчо Він так хтів, коли вас з рају вигнав ?
Вїна всім творама, — так, — і смерть усіма,
І бїль дльа многих, мука і грижа ;
Се овочї заказаного древа.

Каїн

Чи і звірі јїх јїли, шчо тако ж
Вмирати мусьат ?

Льуціфер

Творець ваш сказав,

Шчо вни дльа вас, а ви дльа него. Чиж
Јїх дольа маје бути крашча, аніж ваша ?
Як Адам впав, то з ним і все упало.

Каїн

Ах, нещасливі жертви ! Јїх прокльатъ
Адамове давит, јак і дітеј
Адамових, хотъ вни ј не јїли плоду,
Не мајут нашого знанъа гїркого !
Та ні, — брехньа — јакеж у нас знанъе ?
Знанъа ми овоч смертъю окупили,
Та все ж — знанъа — а шчо ж тепер ми знајем ?

Льуціфер

Хотъ то, шчо смерть веде д најбїльшому,
А нај ід најпевнїјшому знанъу,
Ід тому : шчо дльа всіх вна најпевнїјша.
Плїд був смертельниј, але шчо ж — правдивїј !

Каїн

Простори темні — виджу вас, но шчо в вас —

Не знају.

Льуцифер

Бо шче час твој не пријшов,
Бо тіло духа не піме ніколи
Доразу. Але всеж і то значит шчось —
Знати, шчо је такі простори.

Каін

Ми

Давно вже знали, шчо је смерть.

Льуцифер

Но того

Не знали ви, шчо је по смерти.

Каін

Чи ж

Тепер ја знају се ?

Льуцифер

Таж бачиш! Стан се,

Стани розличні, не такі як твој.

Шче нині рано сего ти не знав.

Каін

Но все јакесь так мглисте і понуре.

Льуцифер

Не бісь, — с часом усе вно пројаснитсьа.

Каін

А тој безмірніј, јасніј пласт блакітніј,

Шчо велично розливсь над нами, мов

Вода, подібна до води рік рајських,

Шчо по при дім міј котьатсьа, лиш сесь

Без крају, берегів, мов етер, — шчо се ?

Льуцифер

Подібні на земли је, тільки менші.

Над ними діти житимут твојі, —

Се океану тінь.

Каін

Він сам, мов сьвіт,

Мов плинне сонце... А шчо се за твори

Гульајут по јего блискучих фалях ?

Льуцифер

Ті, шчо жили в нім, велити предвічні,

Льевјатани.

Каін

А тој огромніј гад,

Шчо з бездни виставив страшенну гриву

І голову звів вишче десять раз

Від највишчого кедру, мов би хтів

Цілі сьвіти обвити ј здрухотати, —

- Чи він такиї, як тої, шчо в раїу грівсьа?
Льуціфер Се Ева скаже, чи такиї жі звів.
Каїн Ні, сеї страшниї. Тамтої був певно крашчиї.
Льуціфер Ти го не бачив?
Каїн Бачив не одного
З жіх роду жі назви, но не того, шчо
Підмовив жі, — ані йому подібних.
Льуціфер Отець не бачив?
Каїн Ні, — його лиш мати
Намовила за радоїу змиїї.
Льуціфер Мії друже, як тья жінка, — женщина
Јака будь стане намовльять до чого, —
Вважаї наперед, хто же жі намовив.
Каїн За пізна рада! До чогож би шче
Змиїам підмовльувать жінок?
Льуціфер Је дешчо,
До чого може звести жінка мужа,
Муж жінку. Накажи синам, нај стережутьсьа!
Ја шчиро раджу, бо звичаїно з свого
Гіркоґо досьвіду. Та шчо, не станесь,
Јак раджу, — ну, і не велика шкода!
Каїн Не розуміїу сего.
Льуціфер Се најліпше.
За молодії шче ти жі твії сьвіт! Ти мислиш,
Шчо дуже ти нешчаснії, переступнії, —
Шчо, правда?
Каїн Переступків ја не знаїу,
Но больу много ја зазнав.
Льуціфер О першії
Потомку најперших льудеї! Весь стан твії
Теперішнії: гріхи (а злії ти справді)
І біль (а біль також ти знаїеш), — то
Невиннії, чистиї раї напротів того,
Чим швидко можеш стати, — а і то знов,

Ціла та мука — рај напротив того,
Що пізні правнуки твої, поволи
Намножившись, мов порох (справді тільки
Јого ј размножат) — діјати ј терпіти мут.
Тепер назад на земљу!

Каін Чи на то лиш
Завів-с мја ту, щоби ми то сказати?

Льуціфер Хібаж ти не хотів знанья?

Каін Такого,
Котреб вело до шчастья.

Льуціфер Скоро правда
Веде до шчастья, — мајеш јі.

Каін О, добре
Зробив бог батька мого, наказавши
Нешчасне древо.

Льуціфер Ліпшеб був зробив
Як би не був садив го. Хто не знаје
Зла, тој шче перед злом не је беспечниј;
Вно часть у сего, — робитсьа, јак мусит.

Каін У сего? Ні! Міј дух добра бажаје.

Льуціфер Хто не бажав би? Хто шукаје зла
Дља зла самого? Но воно конечно
Мов закваска дља всего, шчо істнује.

Каін А ті сьвіти пречудні, шчо ја бачив,
Заким ми в сеј крај сумрачниј втонули, —
Далекі, јасні, без ліку, јаркіјі, —
В них зла нема, за надто вни хороші.

Льуціфер Ти здалека јіх бачив.

Каін І шчо ж с того?

Віддаль лиш блеск зменьшила, — зблизька він
Запевно шче несказано сильнішіј.

Льуціфер Шчо најкраще здајесь ти на земли, —
Пригльаньсьа з близька тіј красі.

Каін Гльадів ја.

- Шчо најкращче, — то најкращче із близька.
- Льуціфер** Так ти здаєсь. Шчо ж се таке, шчо зблизька
Здаєсь ти кращчим, ніж краса далека ?
- Каїн** Моја кохана Ада ! Ясні зорі
І темне небо в півночи і місяць,
Мов дух або сріблистиј духів дім,
Змрік і пречудниј сонця схід і захід
Несказано хорошиј, шчо з очей
Роскішні сльози витиска, коли
Поволи гасне і міј дух нечутно
Летит за ним в безоднью хмар вечірних, —
Тінь лісова, — зелениј луг, — спів птахів,
Шчо по росі несесь, мов звук лубови,
І с херувимів псалями мишаєсь,
Коли заходит змрік над рајські мури, —
Все це дља мого ока ј серця меньше,
Ніж Адино лице ; від неба і землі
Відверну очи, шчо б на нью дивитись.
- Льуціфер** Вна так хороша, јак лиш може бути
Слаба істота смертна в першим ранці
Землі, јак першиј плід лубови перших
Смертельних родичів, — но се манá.
- Каїн** Ти так гадаєш, бо-с не брат жејі.
- Льуціфер** Ја тим брат, у котрих дітеј нема.
- Каїн** Значит, нам, лудім не товариш ти.
- Льуціфер** Но може ти міні товариш. Ну-тко,
Коли у тебе пара так хороша,
Шчо вса краса нічим супротів нејі, —
Чож ти нещасниј ?
- Каїн** Ја чому ? А чом
Нешчасниј ти ? Чом все ? Тој, шчо створив нас, —
Він тож, хоть творець, шчастья знать не мусит !
Бо чи то шчастье — нишчить те, мчо сам
Створив ? А прецінь, јак міј батько каже, —

Він всемогушчиј! Відкиж зло взялось, —
Коли він добриј? Я про те питав
Вітця; тој каже: зло, то стежка до
Добра. Се диво! Малож би добро
Від найбільшого свого ворога,
Від зла родитись? Ось колись, гляджу, —
Вкусила гадь јагня; худоба бідна
Запінена качаєсь по землі,
А мати жалібно блеје в страху.
Отець мій вирвав зілье, приложив
До рани і поволеньки јагня
Пришло до себе, піднялось і знов
Почало ссати матір, шчо дрозачи
Лизала радісно своју дитину.
„Дивисья, сину, скаже батько, — як
Із зла добро јде“.

Льуціфер
Каїн

А ти шчо?

Мовчав, —

Бо він отець мій. Алем погадав си,
Шчо дльа јагняти најліпшеб було,
Як би нічо го не вкусило, — аніж
Своје житье маленьке мало так
Страшноју муков окупить, хоть лік
І переміг жејі.

Льуціфер

Но ти сказав,

Шчо над усе тоту кохајеш, шчо
Ураз стобоју ссала груди Еви,
А нині своїми годује твојіх
Дітеј. —

Каїн

Так! Чим би ја без нејі був!

Льуціфер

А ја чим?

Каїн

Ти хіба нічо не льубиш?

Льуціфер

А бог твій льубит шчо?

Каїн

Всіх нас, як каже

Льуціфер Отець, — хоть в жизни того в нас не видно.
Так тож не видно, чи ја любју, чи
Не любју, — окрім лиш великих цілеј,
Всесьвітних, супротів котрих усе
Мов сьніг шчезаје.

Каін Сьніг ? Се шчо таке ?

Льуціфер Будь рад, шчо го не знајеш. Твојім внукам
Він дасть сьазнать вкрајах хмарних, холодних.

Каін Так ти не любиш таких, јак ти сам ?

Льуціфер А любиш ти себе ?

Каін Так, — но шче більше
То, шчо житье моје красит, шчо вишче
Ніж ја, тому, шчо ја го любју.

Льуціфер Любиш,

Бо гарне, так јак јаблоко колись
Було дља Еви. Јак краса загине,
То і любов твоја, мов дим розвієсь.

Каін Краса загине ? Јак се може бути ?

Льуціфер Час јі зітре.

Каін А отже час не стер
Краси ні з Еви ані з батька мого.

Льуціфер Зажди шче троха, — ввидиш, шчо вна згине.

Каін Жаль ! А ја такі ј погадать не можу,
Щоби любов моја пропала. Аджеж
Јак шчезне јіх краса, то Він, јіх творець
Шче більш від мене стратит, јак таке
Прекрасне діло зопсуєсьа.

Льуціфер Жаль ми

Тебе, шчо любиш то, шчо гнеть зівјане.

Каін Міні тебе жаль, шчо нічо не любиш.

Льуціфер А брат, — чи любиш і јого ?

Каін Чому ні ?

Льуціфер Отець твој любить го, і бог.

Каін І ја.

Льуціфер То дуже смирно і гарно.
Каїн Смирно?
Льуціфер Він
По тобі другий родивсь, — його мати
Найбільше любить.
Каїн Най го любить та,
Котру змія підмовила!
Льуціфер А батько?
Каїн Та шчо ж? Чиж не любити те, шчо люб'ят всі?
Льуціфер Јегова тож, повільній пан, лагідній
Рају пустого садівник, і він
Всьміхаєсь рад на Авельа глядючи.
Каїн Ја не видав го, — чи сьмієсь — не знају.
Льуціфер А ангелів видав?
Каїн Часом.
Льуціфер А всеж
Чень замітив ти, шчо і јім Авель милиј;
Від него жертви најмиліші богу.
Каїн Замовкни, — шчо говориш ми о тім?
Льуціфер Бо ти о тім вже думав.
Каїн А хочь думав, —
По шчо будити мисли в мні, шчо... (запинаєсь)
Духу!
Ја в твојім сьвіті; ти про мій не згадуј.
Ти показав ми дива, велитів
Старого сьвіта, іс котрого наш
Лиш купа звалищч, — ти вказав ми звізди —
Сьвіти безмірні, між котрих земля —
Далекиј, темній призвідок, — всі тајни
І бездни жизни, — ти вказав ми тіни
Іс того царства, про котре Адам ми
Сстрахом лиш згадував, — іс царства смерти;
Ти показав ми много, но не все;
Вкажи ми, де жије Јегова, де

- Льуціфер
Каїн
- Лего властиве царство, а твоє де?
Ту, всьуди в сьвітовім просторі!
Прецінь
- З вас кожди має власне царство, як
Земля свій прах, як другії сьвіти
Шчо друге. Шчо жиє, все має місце
Своє осібне; так чень і Ягова
І ти; таж разом не жиєте ви?
- Льуціфер
Каїн
- Пануєм разом, но жиєм осібно.
Коб лиш оден з вас був! Одного воля
Ввела би може згідність в різні сили,
Шчо нині льутиї бії ведут с собою.
Як ви розумні духи, бесконечні
Могли так розједнатись? Виж брати
По своїї сути, по природі і силі!
- Льуціфер
Каїн
- А ти і Авель не брати хіба?
Брати је і будем. А хоть би і не так,
Чи ж тіло то, шчо дух? І відки в вас,
У вічного з безсмертним боротьба?
Між вами снір, — а сьвіт весь у недоли!
О шчо?
- Льуціфер
Каїн
- О власть.
Тиж мовив, шчо оба
Ви вічні?
- Льуціфер
Каїн
- Так.
А тої безмір блакітній,
Котриї ја бачив, — він же бесконечній?
- Льуціфер
Каїн
- Так.
Чи ж обом вам годі панувати?
Чи мало вам? О шчо ж вам шче боротись?
- Льуціфер
Каїн
- Оба пануєм.
Но оден з ло сіє.
- Льуціфер
Каїн
- Котриї?
Ти. Бо коли нам, льудім, можеш

- Льуціфер** Добро робити, то чомуж не робиш?
Чом тої не робит, шчо вас сотворив?
Я не творив вас, — не моје ви діло,
Але јего.
- Каїн** Лиши ж нас в него, або
Вкажи ми твій дїм і јего.
- Льуціфер** Се міг бим.
Пријде тої час, коли в однім з них будеш
На віки жити.
- Каїн** Чом же не тепер?
- Льуціфер** У твого духа сили не стаје
В лад звести ту дробину, шчо ти бачив, —
А ти шче прешся у великиї таїник,
У царство двох основ всего сутья!
Ти бачить хочеш јїх на темних тронах!
Пороше, зупинись! Як бис побачив
Одну лиш з них, — ти згинув би на місци.
То нај і згину, нај лиш јїх побачу.
- Каїн** Се каже Еви син, шчо јабко зїла!
Льуціфер Но ти распавсь би а не бачив јїх.
Шчоб бачить, треба в іншиї стан війти.
Каїн Смерть?
- Льуціфер** То лиш почин.
- Каїн** Добре! Меньш јї бојусь,
Пізнавши, шчо і вна д чомусь веде.
- Льуціфер** Тепер на земљу віднесу тья знов;
Множи Адамове там племја; јїдж,
Пиј, сьмісьа, плач, льякаїсьа, спи і згинь.
- Каїн** По шчо ж ти вказував ми все, шчом бачив?
Льуціфер Ти хтів знанья. А в тім, шчом показав ти,
Хїба ж ти не пізнав себе самого?
- Каїн** Ах, ја здајусь нічим!
Льуціфер Вся ваша мудрість
Не діде дальше поза те: нічим ми;

Каїн

Перекажи се своїм дітьом; много
Мук ошчадит їм певність сеї правди!

Льуціфер

Високиї духу, — гордо ти говориш,
Но по над тебе је шче вишчиї хтось!
Ні! Клинусь небом, де панує Він,
Безоднеју, всім сьвітом, і житьем,
Котре обом нам спільне, — ні! Він в боју
Спроміг мене, — но він не пан мії. Всі
Јому кланьяјуться, — ја ні. Ја борьусь
З ним, як боровсь у највишчому небі.
У вічності, в просторі незміримім,
У незглубимії бездні царства тьми,
Ја все і всьуди борьусь з ним. Сьвіт кождиї
І зорья кожда, кождиї атом жизни,
Все мусит впасти на вагу, аж поки
Скінчитсья бії великиї, — а скінчитсья
Не швидше, аж ја згину або він!
А чиж нам, вічним, згинуті је змога?
Чи втихне льута взаїмна ненависть?
Він дужчиї — слабшого злим називаје, —
Јакеж добро він робит? Јак би ја
Јого спроміг, тоді јого би діла
Були викльучно злі. А ви, нові,
Недавно зродженії смертні, — шчо він
Дав доброго вам на ваш сьвіт маленькиї?

Каїн

Льуціфер

Не много, тільки горечі досипав.
Вертајже знов на земљу і гльади,
Јакі шче дари там на вас зіслав він!
Добро і зло стајесь добром і злом
Само собоју а не через того,
Хто го даје! Јак він вам дасть шчо добре,
Кажіт се сьміло; јак вам зле шчо дасть,
То не кажіт, шчо зло від мене, поки
Не доконајетесь про все! Не вірте

На слово ј духам, но судит о всім
Аж з наслідків. Одно добро дало вам
Те јабко — розум: не давајтеж го
Зглушити грозьбами тиранськими,
Ані нагнуть до віри там, де спротивляєсь
Ваш власниј досвід і чутье глибоке.
Терпіт і думајте; у власниј груди
Збудујте крашчиј сьвіт, јак сеј вам збридне;
Тоді аж ближчі станете нам, духам, —
Спроможете тој прах, котриј вас вјаже!
(Шчезајут).

ТРЕТЬА ДІЈА.

Земља близь рају, јак у першиј діји.

Каін і Ада.

Ада
Каін
Ада
Каін
Ада
Каін
Ада
Каін
Ада

Ступај по тихо, Каін.

Так, — но чомже?

Малиј наш Енох спит онтам, у листьу
Під кіпарісом.

Кіпаріс, — то древо

Понуре: ніби все над тим сумује,
Хто спит під ним. По шчо все в тінь јего
Кладеш дитину нашу?

Тінь густа,

Мов ніч, — і в холодку најкращче спати.

О, так, — посьлідним, вічним сном! Но тихо, —
Ходімо д ньому! (Ідут ід дитині) Јак же льубо
дише!

Маленьке личко, чисте, пурпурове,
До рож подібне, на котрих лежит.
А усточка, јакі хороші! Ні,

Каїн

Ні, не цілуй го, — не тепер, він швидко
Пробудитсья; його південний сон
Мине швиденько, — не буди го швидше.
Так, так. Не буду ја будить його.
Він спит, всьміхаєсь! О, всьміхаєсь і спи,
Малиј, шчасливиј пане сего сьвіта,
Так молодого, як і ти! Всьміхаєсь
І спи! Шче дни твої ј години јасні,
Невинні! ти шче овочу не кушав;
Не знаєш шче, шчо нагиј ти! Чи мусит
Пријти ј дља тебе час важкої муки
За грїх не твої ні мїј? О спи спокїјно!
Ось дужшиј усьміх личко румьанит,
Дрожат його прозїрчастї повіки
Ј рісниці чорні, як тој кіпарїс
Над ним, — до пів отверті, а с під них
Виднїєсь јасне, сине, сонне око.
Јому шчось снитсья. Шчо? Рај? О, витај
В нїм, в страченїј вітцївщинї! Хоть в снї
Гльань на заказане, шчасливе місце!

Ада

Мїј Каїн, — не шепчи ти над дитинов
Такї слова понурї! Чо тужить?
Чо жалувать все за рајем процалим?
Ми насадїм новиј рај.

Каїн

Де?

Ада

Тут, або

Де хочеш. Де ти је, там ја не чују
Утрати того чудного рају.

Досить тебе ми і дїтеј, вітцья,
Сестри коханојї і брата ј мами,

Шчо нам дала житье ј добра так много!

Каїн

О так, і смерть в додатку до добра.

Ада

О Каїн, — тој гордиј дух, шчо водив тья
Сьвітами, — шче тья в більшиј сум вігнав.

Я думала, шчо дива ненаглядні
І тајни сьвіта ј прасьвітів картини
Знаньем спокіјним наситъат, утішат
Твій дух, — а вно, јак бачу, провідник твој
Згіршив шче лихо. Но всеж ја му вдячна,
Все му прошчају за тото, шчо швидко
Вернув тѣа.

Каін

Швидко?

Ада

Двох годин нема шче,

Јак ви пішли; дѣа мене вни були
Страх довгі, — но по сонцьбу — дві години.

Каін

А прецінь був ја близько сонцьа, бачив
Сьвіти, котрим колись воно сьвітило,
Сьвіти, котрим не сјатиме ніколи
Ані не сјало. Бачилось, — роки
Довжезні ја літав.

Ада

Ні, — лиш години.

Каін

То видно, дух власть маје над часом
І мірит го лиш тим, шчо бачит, будь вно
Пријемне або прикре, — бесконечне
Або дрібне. Ја бачив твори незглубимі
Предвічних сил; минав сьвіти загаслі;
Глядів у вічність, і, здавалось, кілька
Краплин взъав бесконечности јејі.

Але тепер знов чујусь так дрібним!
Дух правду мовив, шчо весь ја — нічо.
Він так сказав? Јегова так не каже.

Ада

Каін

Ні, — доста вже, шчо нас нічим зробив!
Отуманив наперед порох блеском
Рају і вічности, — відтак прогнав го:
Јди прах до праху! І за шчо?

Ада

Ти ж знајеш,—

За родичів гріх.

Каїн Шчо ж він нас обходить ?

Вони згрішили, — нај вони і мрут.

Ада Не мов так Каїн, не твоја се думка,

А того духа, шчо с тобоју був.

Ја вмерла б радо, шчо б вони жили.

Каїн І ја б умер, коб жертва наситила

Јого, неситого житъа, — коб син наш

Малиј, шчо онде лубо спит, ніколи

Не знав відтак ні горъа ані смерти,

І не лишав јіх в спадку дітьом своїм.

Ада А чень колись јака велика жертва

Сьвіт вибавит ?

Каїн Невинниј пожертвуєсь

За винних ? Шчо ж би се була за правда ?

Таж ја невинниј. Шчо ја завинив,

Шчо мају бути жертвоју за гріх

Поповнениј, заким шче ја родивсьа ?

І пошчо маје знов хтось жертвуватись

За тој чужиј, предківськиј гріх ? І чиж

Се справді гріх такиј — знанъа шукати ?

Ада Ах, Каїн, — ось ти ј сам грішиш, — бежбожно

Здаєсь ми бесіда твоја.

Каїн То кинь мја.

Ада Ніколи, хоть би ј бог тебе покинув !

Каїн Шчо се ?

Ада Два вівтарі, котрі поставив,

Зак ти в сьвітах був, Авель, шчо б на них

Принести богу жертву, јак ти вернеш.

Каїн А јак він знав, шчо ја так радо стану

Палити жертви, јак ось він день в день,

Покірно схилениј — тота покора

То більше страх, ніж честь, — то підла штука,

Шчо б окупити ласку творцьа !

Ада Ні,

Він добре робит.

Каїн

Найже си ј жертвује!

У мене ніщо жертвувать.

Ада

Плід земниј,

І сьвіжі парости ј пречудні цьвіти, —

Се все дльа господа пријемна жертва,

Лиш принеси јі с скрухов, смирним серцем.

Каїн

Ја мучивсьа, орав, копав і піт лъав,

Јак Він закльав; чого шче хоче в мене?

За шчо коритись? Чи за боротьбу

С природоју, заким вна хліб ми дасть?

За шчо му дьакувати? Чи за то,

Шчо — порох, ријусь в поросі, аж сам

Знов в порох змінъусь? Ја нічо; кој так,

По шчож фальшивить шче за те „нічо“,

Ј чинитись, шчо мій біль дльа мене милиј?

А скруха? За шчо? Чиж гріх батька мого

Вже не відкуплениј всім нашем горем,

Чи не буде відкуплениј аж надто

Тим морем горьа, шчо жде рід Адамів?

Мій спјачиј, лъубиј син не знаје того,

Шчо в нім је зарід бесконечних мук

Дльа міріад. Волів бим в сні невиннім

Узьати го ј розбити о скалу,

Ніж маје жити, шчоб — —

Ада

О боже! Каїн —

Не рушај го, — моју, твоју дитину!

Каїн

Не бієсь! За всі ті звізди, за всьу міць,

Шчо котит јіх, ја б не діткнув јего,

Хіба устами — шчирим поцілујем.

Ада

По шчож такі страшні слова говориш?

Каїн

Ја лиш сказав, шчо крашче б му загинуть,

Ніж плодити колись таку недольу,

Јака судиласьа јому ј — шчо тьажше —

- Лего потомкам. Но коли тьа так
Разит сьа мова, то скажім си тільки:
Волів би був не родитись на сьвіт.
Ада Ох, не кажи так! Јаж би не була
Зазнала шчастья матери, шчо кормит,
Годује го і лубит! Стіј, — збудивсь!
Міј Енох лубиј! (Іде д дитині) Каін, гльань
на него
Јакиј живиј, цьвітучиј, крепкиј, гарниј
І втішниј! Јак на мене подабаје,
Ј на тебе, — скоро-с ласкавиј! Тоді ми
Всі подабајемо на себе, правда?
Отець і мати ј син, — всі наші риси
Однакі, наче образи у чистіј
Воді, јак фалья тиха, і јак ти
Спокіјниј. О, луби нас, Каін, і
Себе дља нас, јак ми тебе всі лубим!
Гльань, він сьмієсь і витьага ручки,
Гльадит на тебе своїм синим оком,
Немов витаје батька, і тільце
Малесеньке, мов риба, втішно мечесь!
Забудь грижу! Бездітниј херувим
Позавидів ти батьківського шчастья.
Благослови дитья. Шче вно не вміје
Устами дякувать, но вміје серцем.
Каін Благословју тьа, — јак лиш може лудське
Благословенство знищить змијіне
Прокльатье!
Ада Знищит, Каін! Благословенство
Вітцьа всьу хитрість змијіну відверне.
Каін Не вірью тому, — но благословју го.
Ада Гльань, ось надходить брат наш.
Каін Твiј брат, Авель.
Авель (Входить) Витај, міј брате! Божиј мир с тобоју!

Авель Ні, аж враз жертву принесем з молитвов.
Каїн Будь ласкав, Авель, — сам жертвуј! Тебе
Јегова лубит.

Авель І тебе чень тож.
Каїн Ні, тебе більш, — но шчо міні до того!
Ти ліпше вмієш му служить, ніж ја, —
Ну, і служи му сам, — а не зо мноју.

Авель Не варт бим, брате лубиј, бути сином
Адамовим, як бим не чтив тебе
Як старшого, і не зазвав тья разом
Зо мнов служити богу, і тобі
Не дав першеньства, так як сьа належит.

Каїн Но ја не домагавсь першеньства того.
Авель Тим дужше жаль ми. Прошу тья, тепер хоть
Зроби се! Дух твій, бачитсьа, обдав
Якијсь туман. А се тья упокоїт.

Каїн Ні, ні! Нічо мене не упокоїт!
Вспокоїт, кажеш? Серцем ја ніколи
Не був спокіјниј, хоть стихала бурья.
Лиши мја, Авель, або ја тебе
Самого лишу туј.

Авель Ні відганьяј мја!

Сповнімо враз оба сьвјатеје діло.

Каїн Га, — так, то ј так. Скажи, шчо тра робити?
Авель Бери си вівтар

Каїн Ні, ти вибирај;
Для мене вни — лиш дернье та камінье.
Авель Ні, вибирај.

Каїн Ну, сесь.
Авель Сесь вишчиј, справді
Він личит старшому. Теперка жертву
Приладь.

Каїн А деж твоја?

Авель А ось, погльань:

Іс стада первістки і товщ із них,
Скарб пастуха.

Каін

У мене стад нема;

Рільник ја, — можу дати тільки те,
Що потом своїм с поля добувају. (Збирає плоди)
Гльань, як пишајутся між цвітів плоди!
(Оба складајут свої жертви — кождиј на своїм вів-
тари і підкладајут огонь)

Авель

Ти Каін, старшиј, — наперед молись,
І з жертвою зложи подьаку богу.

Каін

Ні, — ја шче в тім не виправниј, — ти наперед,
А ја відтак, як зможу.

Авель

(Кльачучи) Боже, ти,
Що сотворив нас і вітхнув свіј дух
У наше тіло ј нас благословив,
І, хоть згрішив отець, — ласкавиј дітьом,
Не дав јім вмерти, як були повинні,
Коли б не втишила твој правиј гнів
Твоја безмірна ласка ј доброта,
І не зільльала прощення, мов рај,
Замісто тьажших кар! О царю сьвітла,
Добра, краси і вічності, — ти, без
Котрого все булоби зло, — с котрим
Нічо не може бути зло, хіба
Для дальших цілеј вічної лубови,
Котрі, хоть незглубимі, всеж сповнъатся, —
Ось першиј твој пастух покірно першиј
Стад приплодок тобі жертвује, — жертва
Нічтожна, — бо і щож тобі всі жертви?
Но в знак подьаки јі пријми від того,
Що ось перед лицем твојіх небес
Складаје јі ј своје лице глибоко
У порох хилит, іс котрого взявсь, —
Тобі і твому імени на славу!

Кайн (стоїт просто) Духу, будь ти хто чи шчо
будь, — всесильний,
Нехай і так, — і, коли добрий, добрий
Тим, шчо немає злого в ділах твоїх —
Јегова на землі, бог в небі, може
Шче різно званий, бо твоја істота
Так розмаїта, як і твої діла: —
Коли вже конче тья благать молитвов,
Пријми ј моју! Коли вже конче жертвов
Једнать тебе, — пријмиж і нашу жертву!
Дві ти јі ось істоти принесли.
Ти любиш кров? На право ось сьа курит
Кров пастухових жертв, тобі прольата
З јагнъат, котрих кроваве мјасо тліје
На вівтари, немов кадило д небу.
Колиж плід земний і пречудні цвѣти
Пахущі, — мїј дар, зложениј на чистїј
Траві перед лицем блискучим сонца,
Шчо јїх зростило — більш ти до вподоби
За те, шчо меньше мучились і радше
Дїл твоїх образ, а не дар благальний, —
Коли гльадиш прихильно на огонь
Без крови і на вівтар без мјасива,
То гльань на мїј! Тој, шчо ти се приносить,
Такиј, як ти го сотворив; ні о шчо
Тебе не просит на колїнах. Вбий го,
Як злиј! Тиж всемогушчиј, ти се можеш, —
А він безсильний. А як добрий, вбий го,
Або не вбий, як хочеш! В твоїј силі
Все: зло ј добро лиш с твејі дієсь волі,
А вна чи зла чи добра, — ја не знају,
Бо ні всесильний ја, ані судья
Всесильному; ја мају лиш терпіти
Шчо він зішле, — так як терпів і доси.

(Огонь на Авельовім вівтарі розгарається в ясному по-
ломінні і палахкотить до гори, між тим вихор роз-
валює Каїнів вівтар і розкидає плоди по землі).

Авель (на колінах) Молись, мій брате, бог гнівний на тебе.

Каїн За що ?

Авель Бач, плоди по землі розкинув.

Каїн Нехай ідуть там, відкіля взьались ;
Ліх сім'я свіжих плодів ще зародить.
Твоя офіра — м'ясо зашкрумиле —
Миліше, бачу ; глянень як небо наче
Зкладає поломіння важку від крові.

Авель Не думай про приємність моєї жертви,
А о новій від себе жертві, Каїн,
Пок не за пізно !

Каїн Ні вже, ні сам жертви
Складати не буду, ні тобі не дам !

Авель (встаючи) Що ти задумав, Каїн ?

Каїн Розвалити

Отсего підлизайка хмар, брудного
Мізерних твоїх псалмів віщунів,
Сесь вівтар, кров'ю збризканий з невинних
Ягн'ят !

Авель (заступає вівтар) Стій, і до грішних слів грішніших
Ще діл не додавай ! Остав сей вівтар,
Бо він св'ятий через тото вподобу,
З якою бог приймав із него жертву !

Каїн Вподобу ! то такий му милий дим
Спаленого м'ясива, скрипла кров,
І матерей блеючих жалів за плодом
Порізаним ? Така му мила мука
Худоби бідної, що в'ється з болем
Ніж в серці чуєчи ? Проч с тим кровавим
Столом, най днів св'ятого не поганит !

- Авель** Дај спокіј, брате! Не рујнуј на силу
Міј вівтар! Лиш тоді ти го віддам,
Як схоч нову на нім принести жертву.
- Каін** Нову?! Вступись! А ні, то може шче
Та жертва....
- Авель** Шчо ти кажеш?
- Каін** Проч! Вступисьа!
Твій бог кров лубит! Стережись, шчоби не
Дістав јі більше шче!
- Авель** Нехај! Він сьвідок!
Но ја не вступльусьа від вівтарьа,
Шчо був му милиј!
- Каін** Як себе сам лубиш,
Вступись, нај дерње се розмечу по
Земли, с котројі взьате, бо....
- Авель** (не даје му) **Каін** Ја лубју
Більш бога, ніж житье!
- Каін** То дајже му
Житье своје, — і так житье він лубит!
(Каін вхопив сук з вівтарьа і вдарив Авельа в скрань)
- Авель** Шчо робиш, брате!
- Каін** Брате!...
- Авель** Боже міј,
Пријми міј дух до себе і прости
Тому, хто вбив мја! Він не знав, шчо робит!
Каін, дај.... дај ми руку.... і скажи
Нешчасніј Цільлі....
- Каін** (по хвили остовпіньа) **Авель** Вся рука моја
Червона. Шчо се? (Довго мовчит, поглядајучи
блудом довкола)
Де ја? Сам-саміськиј.
Де брат міј Авель? Каін де? Чи правда,
Шчо ја ось ту? О брате міј, встань! Шчо
Лежиш так на мураві? Не час спати.

Чого-с так зблід? Шчо в тебе? Шче недавно
Був ти здоровиј, сильниј!... Авель, не жартуј!
Ја вдарив в злости, але не на смерть.
О, пощож боронив-с ми?.... Се, мана!...
Ти хочеш мја зльакать.... Оден — одніський
Удар! О рушсьа, рушсьа, — тільки рушсьа, —
Так, — добре, так!.... дихни на мене!....
О боже, боже!

Авель (по тихо) Хто згадав про бога?

Каїн Ја, твој забіјцьа.

Авель Бог прости тья! Каїн,
Втиш бідну Цільльу, — лиш оден лишивсь
її брат! (Умираје)

Каїн Міні ні-оден! Хто мја брата збавив?
Він дивитсьа, — значит, він не мертвиј!
Смерть, сеж мов сон, — а сон повіки жмурит.
Уста отверті тож, — значит, він дише!
А прецінь духу не сьлідно! А серце, —
Чи бјєсь воно? Здаје ми сьа! Ні, ні!
Чи все то сон, чи ја враз опинивсьа
У јінчим, гіршим сьвіті? Підо мнов
Земльа дрожит!.... А се знов шчо? Шчось
мокре....

(Прикладаје руку до чола і відтак обзираје јејі)
Роси нема.... Се кров! Моја се кров.
Кров мого брата, лиш пролита мноју!
По щож ја шче жију, колим кров власну
Житья позбавив? Ні, не може бути,
Він не мертвиј! Чиж мовчанка, то смерть?
Він збудитсьа, — ја ту зажду при нім.
Житье не так слабе, щоби так швидко
Загасло! Ні! Він говорив шче впісьльа....
Јак ја до него заворьу?.... „Брате?“
Ні, — годі; брат же брата чень не бје.

А прецінь.... прецінь.... О, скажи хоть слово!
Хоть словечко тим голосом лагідним, —
Щоб ми мій власний голос не обрид!
(Цільля надходить)

Цільля

Я чула стук глухий; що се таке?
Се Каїн ось сторожит мужа мого.
Що дієш, брате? Він заснув? О небо!
Який блідий!... Сьа пасмуга, — ні, ні,
Ні, — се не кров! Хтож міг би кров його
Пролить? Мій Авель, що ти? Хто се вдіяв?
Не рушаєсь, не дише, — наче камінь
Рука його мертва паде із меї!
Недобрий Каїн, — чом ти не прибіг
В пору, не боронив його? Що будь
Його напало, — тиж сильніший, ти
Повинен був го заступить собов
Від ворога! Адаме! Ево! Адо!
Сьуда! Сьуда! На сьвіт сьа смерта зявила!
(Вибігає)

Каїн

(сам) А хто на сьвіт її визвав? Я, щом б ридивсь
І слова „смерть“, щом гадкоју самоју
О ній так мучивсь, хоть јем шче ј не знав,
Як вигльадаје вна! Я в сьвіт приніс її:
Я кинув брата у јеї холодні
Обнята, — начеб і сама вона
Не в силі того вдіяти без мене
Тепер ја пробудивсьа — сон понуриј,
Отуманив мја, — но він спит на віки!
(Адам, Ева, Ада і Цільля входять)

Адам

На Цільлі крик трівожний надбігају.
Що ту? Чи справді?... Сину мій! Мій сину!
Жінко, гльань, — діло ось змиї ј твоје!

Ева

Ох, не нагадуј! Зуб змиї гризе
Ми серце. Авель! Наймиліший мій!

Боже, — сьа кара тьажша, ніж мій гріх!
За шчо ж, за шчо ти видер го міні?

Адам

Хто або шчо зробило се? Мов, Каїн, —
Ти був при тім! Чи дух противний богу,
Чи дикий звір лісний?

Ева

Га, сьвітло блисло
Міні, мов перун с чорних хмар!... Сеј сук
Тьажкий, кровавий, з вівтарья добутиј
І надгорілиј, а червоний!...

Адам

Сину,
Озвись, повідж нам, шчо хоть як нещасні,
Ми шче стораз не стали нещасніші.

Ада

Скажи, мій Каїн: се не ти!

Ева

Він! він!
Вже видно! Винну голову схилив,
Закрив руков, кровавов від забіјства
Погані очи.

Ада

Мати, — стіј, шчо кажеш!
Виравдајсьа, Каїн, с тьажкої завини,
Котру на тьа в роспуці мати вергла.

Ева

О боже! Вічне змијіно прокльатье,
Нехај на него спаде, лиш на него!
Нај не кидаје го роспука!...

Ада

Стіј!
Не проклинај го, мати, — сеж твій син!
Не проклинај го, мати, — сеж мій брат!
Мій муж!

Ева

Він не лишив ти брата! Видер
У мене сина, в Цільлі видер мужа;
Тож нај, прокльатиј, проч іде від мене!
Ја вирікајусь го, як він сьа вирік
Чутья і серцьа!... Смерте, смерте! Чом
Мене ти першу не взьала, — јаж перша
Накликала тебе! По шчо мні жити?

Адам Ні, Ево, — не гріши шче в лютім горьу!
Давно важкаја доля нам судилась, —
Ось початок; зносім же засуд наш,
Шчоб бачив бог наш, шчо ми вірні слуги
Јего сьвјатојі волі.

Ева Божа воля?

Ні, воля сего дјавола — не сина,
Котрогом зродила, шчоб трупом сьвіт сеј
Укрив. Нај всі прокльатя жизні впадут
На него! Нај пустиньями жене го
Така роспука, јак із рају нас, —
Аж власні діти то з ним зробјат, шчо
Він з братом своїм! Нај огнисті духи
З мечами гоньат го день в день! Нај змијі
Зальажут стежку перед ним! Нај плоди
Землі в јего устах роспопеліјут!
Нај листье, на котрім він спати ляже,
Скоријони вкријут! Нај убитиј в сні го
Не покидаје, а на јаві нај го
Не покида смертельниј страх! Вода
Нај в кров сьа змінит, скоро він нагнесь,
Шчоб закропить уста свої пльугаві!
Нај все, шчо је, втікаје перед ним!
Проч! Жиј у муках, від котрих би другиј
Згиб! Смерть твоја страшніша будь від смерти,
Бо ти јі першіј сьвіту показав!
Проч! братобіјце! „Каін“ нај по вік
Звесь братобіјцьа в пізних поколіньах,
Котрі тьа кльастимут, хоть ти ј отець јіх!
Нај висхне під тобов трава! Нај ліс ти
Відмовит тіни, всьа земля — могили
І гробу, сонце — сьвітла, бог — небес! (Відходить)

Адам Іди гет, Каін! Нам не жити разом.
Іди, лиши міні вмерлого. Сам ја

Останусь. Нам не бачитись ніколи.

Ада

О отче, — не прогоньуй го! Не кидај
Щче ј ти прокльять на него окрім Еви.

Адам

Ја не клину. Проклін јего, — то совість.
Ходімо, Цільльа.

Цільльа

Ні, — ја с трупом лищусь.

Адам

Ми вернемо, јак він піде, — сповнити
Важкиј свій обовјазок. Ну, ходи.

Цільльа

Щче поцілују те бліде лице,
Уста, недавно теплі щче... мій милиј! Авель!
(Адам і Цільльа відходьат, плачучи).

Ада

Каін, ти чув, — нам треба геть іти;
Ја вже готова; діти гнеть будут;
Ја возьму Еноха, а ти сестричку.
Ходімо відси, заки сонце зајде,
Щчобисмо в пушчи в пітьмі не зблудили!
Озвись до мене, Каін! До својі Ади.
Лиши мја.

Каін

Адже всі тебе лишили.

Ада

Чом ти не јдеш? Чиж не бојішсьа жити
Ураз іс тим, котриј отсе зробив?

Каін

Ада

Одного бојусь лиш: без тебе жити!
Страшне се діло, щчо взьало ми брата, —
Но ја о тім не сьміју говорити;
Воно останесь між тобов а богом.
Каін! Каін!

Голос

Чи чујеш голос?

Ада

Каін! Каін!

Голос

Се ангел кличе! (Ангел господніј входить)

Ада

Де је брат твој Авель?

Ангел

Каін

Хібаж ја сторож брата свого?

Ангел

Каін,

Щчо ти зробив? Кров брата твого кличе
З землі о мечь до бога. Від тепер

Будь ти прокльатиј на земли, шчо с твојіх
Нешчадних рук кров брата твого пила.

Коли відтак почнеш орати поле,
Воно не дасть ти плоду свого; блудом
Ходити мусиш по земли до смерти.

Ада Чиж зможе знести він страшну ту кару?

Ось ти го гониш з рідної землі,
І мусит він скриватись перед божим
Лицем, ходити блудом по земли?

Алеж јего убје, хто го де здибле!

Каін Ох, коб так сталось! Але хтожь убје мја?

Коли сеј сьвіт пустиј шче і безльудниј?

Ангел Ти брата вбив, — а хтож тобі поручит,

Шчо власниј син твој не убје тебе?

Ада О сьвітлий духу! Змилујсь! Не кажи,

Шчо сьа большча грудь убіјцьу кормит,

Тај шче убіјцьу власного вітця!

Ангел Він бувби тим лиш, чим јего отець.

Чиж не кормила Еви грудь јего,

Шчо ось стојіт, спльамлениј кровју брата?

А братобіјцьа родит батькобіјцьу.

Но так не станесь; господь, мій і твој бог

Велів ми знак на Каіна покласти,

Шчоби беспечно јшов по сьвіті. Хто

Вбје Каіна, тој семикратну пімсту

Пријме. Ходи сьуда.

Каін Шчо хоч від мене?

Ангел Покласти знак ти на чоло, шчоби

С тобов не сталось те, що ти зробив.

Каін Ні, забиј мја!

Ангел Не може сего бути. (Кладе знак
на Каінове чоло)

Каін Палит до мізку, — но нічим тој жар
Напротів того, шчо кішит ми в серци.

- Ангел** Чи маєш щче шчо? все знесу, шчо зможу.
Гордиј, упертиј був ти від дитиньства,
Твердиј, як поле те, шчо меш орати;
Но вбитиј тихиј, мов јагнѣа лагідниј.
- Каїн** За швидко ја вродивсь пісьльа гріха,
Заким щче материн очистивсь дух
Від слів змијі, заким щче перестав
Адам оплакувати рај. Но чим
Ја ставсь, тим је. Ја не бажав житѣа,
Не сотворивсьа сам; но як би смерть
Моја могла јому житѣе вернути....
Чомуж би ні? Приклич го до житѣа,
А ја нај згину; бог віддасть житѣе
Јому, котрого лѣубит, — ја лиш страчу
Те, шчо ніколи не було ми миле.
- Ангел** Не бути сьому! Сталось, шчо сѣа стало.
Иди і жиј; твојі будущчі діла
Нај не будут такі, як се посьлідне. (Шчезаје)
- Ада** Він шчез. Ходімо. Чују вже, як в нашім
Шатрі маленькиј Енох плаче.
- Каїн** Ах,
Він щче не зна, чоґо він плаче! Ја,
Шчо-м братнѣу кров прольав — не можу
плакати!
- Но ј штири ріки не обмили б мејі
Душі. Як мислиш, Адо, — чи мій син
Щче зможе гльанути на мене?
- Ада** Як бим
Гадала, шчо не зможе, то бим...
- Каїн** Ні, —
Не тра грозить! — і так досить нам того!
Јди до дітеј. Ја швидко пријду д тобі.
- Ада** Ні, не лишајсь при трупі сам. Ходім враз.

Каїн О сьвідку ти мертвиј а вічниј, ти,
Котрого кров незмита небо ј земљу
Чорнит! Чим ти тепер — не знају; но
Як би ти знав, чим ја, то ти би певно
Простив мја, — хоть ні бог ні власне серце
Мене ніколи не простит! Прощај же!
Не сьміју ја, не важусьа діткнути
Твојого трупа. Ја, шчо вијшов с того
Самого лона, шчо і ти, — шчо ссав
Ту саму грудь і часто д својіј груди
Тебе в дитинніј ласці притискав, —
Тепер не сьміју ј гльанути на тебе,
Ні то зробіть, шчо ти б зробив дльа мене —
Твоје холодне тіло в гріб зложити —
У першиј гріб, на сіј землі проритиј!
А хто прорив тој гріб? О земле, земле!
За всі ті плоди, шчо-с міні давала,
Ја ось шчо дав ти! — А тепер в пустиньу!

Ада (схильуєсь і цілује труп Авельа) Сумна, завчасна смерть
тобі судилась,

Міј брате! З всіх, шчо за тобов сумујут,
Лиш ја не сьміју плакати. Ја тепер
Не проливають, — сушить повинна сльози.
А прецінь ја найбільш тебе жаліју,
Тебе і того, шчо тьа вбив. Ну, Каїн,
Тепер готова ја іти с тобов.

Каїн На східниј бік від рају стежка наша.
Там најпустіјше — најкращче дльа мене.

Ада Веди мја, а нај бог тебе веде, —
А діти наші на руках несім.

Каїн Убитиј брат бездітниј був. Підтьав ја
Корінь нового роду, шчо би швидко
Розвивсьа був в пречудне, чисте древо,
І злагодив моју горьачу кров,

Рід Авелья змішавши з моїм родом.

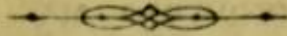
О брате, брате !

Ада

Мир души його !

Каїн

А моїй ? (Відходьат.)

Замітка перекладчика.

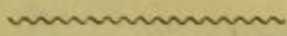
Хотьачи зрозуміти основну думку „Каїна“, треба зважити його з двох боків: с психольогічного і історичного. Мисльачиї, бажаючи знанья і правди дух людський, поставлениї серед таких льудеї і таких обставин, котрі ніяким способом не можуть придати му сили і спосібности до дальшого розвитку, серед льудеї або надломаних горем, як Адам та Ева, або вихованих в смирности та безмиснії ульаглости авторітетам, як Авель та Цільльа, — такиї дух конечно мусит обридити собі житье, зашираючи перед ним вхід до знанья, обридити собі льудеї, будь вони ї најближчі йому і најдобродушніші, мусит рватисья думкою в безмір, мучитисья всіми тими важкими питаньями, котрими від віків мучитисья все чоловіцтво. Традиції релігійні, с котрими стрічаєсья на кождім кроці, дразньат його, побуджујут до безплідного мисленья про раї та смерть, но при тім він невпинно розкриває всі їх суперечности і мучитисья ними, не маючи ні сили ні вмілости на тільки, шчоб їх відкинути зовсім, а не можучи в них ніяким способом најти заспокоєнья.

А тепер подумајмо собі, шчо станесѣа с тим чоловіком, коли нараз отворитсѣа перед ним вхїд до пожаданого знанѣа і він в одній годинї зумїє обнѣати оком безмір сѣвітовиї, зумїє виїаснити собі минувшість і теперїшність. Бесконечний прилив нових вражїнь і понѣать оголомшит його. Він видит докладно, шчо се справді знанѣе, котрого так бажав, — але він розчарованїї: знанѣе тото вказує му тїлько факти, голї, мертві факти, добутки потужних сил і влїанѣь, котрим він підлягає, як найменчїї атом і як безмірне сѣвітове тїло. А він ждав сказївок, успокоєнѣа! Він не знає, шчо воно лежит в фактах, шчо по за ними його нема, шчо треба тїлько вмїти складати їх, шчоб почувти в души ублагороднѣуюче, піднесе влїанѣе правди. Jego дух, вирослїї під гнетом авторїтету, мислит дедуктївно, шукає насамперед „прїнципїв“, „основ“, с котрих би мож усе виводити, — а факти не дајут їх, вони домагајутсѣа мисленѣа індуктївного, до котрого він шче неспосїбний. Се доводит його до роспуки, до проступку. Проступок надломит його тїло, затемнит його думку, но незломит його духа, не вгне го під ярмо авторїтету. Осѣ психологїчне, глибоко правдиве і льудсѣке значїнѣе Каїна.

Але при тїм всїм Каїн — проїава історична. Се мисльачїї чоловік дваїцѣатих рокїв нашого столїтѣа. Велика полїтична реакція того часу, страшний суспїльний і умисловиї гнет — се ґрунт, на котрїм він вирїс. Найважнїїші, најпіднеслїїші духовї потреби чоловіка старанно придавјувались, а најслабше їх заїавленѣе вважалось грїхом, проступком. Думка скована каїданами „Сѣвјатоїї спїлки царїв“ не могла розвиватись свобїдно і прогонѣалась, мов дикий звїр. Наука пїсьльа широких, хоть пустих ідеї XVIII. віку звернулась до сїлїдженѣа малесеньких часток, спеціальностеї і витре-

вало, хоть поволи громадила цінні матеріали на пізніше, але своїм сучасним не могла шче дати нічого, а найменьш усеґо — широкого сьвітогляду, прінціпів і — успокоєнья. Такі широкі погляди конечні дльа житья, брались від вісімнаїцьатовікових мислителів, переважно від Руссо з одного а Јума з другого боку. Скептицизм Јума — основна черта Каїнового характеру.

А побіч сеґо большчого, вічно бажајучого і вічно невдоволеного духа јакжеж пречудно јасніје звїзда нової надїї, ідеал женщини, ідеал нової льудськости — Ада! Льубов до льудеј у неї безгранична і тота льубов, мов чудодїйна ліска, рішаје і роспутује всі трудности, в котрих путајесь і мучитсьа Каїн. Мисль жеї, правда, не зовсім шче розвита, але сила льубови додаје мисли крил. „Хоть бог тебе покине, — ја буду льубити тебе!“ — ось тот вершок, до котрого підносит жеї безгранично ніжне чутье. Льубов одним проблиском стрьасаје з неї пута авторітету, в котрих виросла і за котрими стоїт в початку драми, — вона при кінци — тільки чоловік, вона не стане ніколи викидати Каїнови јего діло, не стане винити го за јего ј своју недольу, јак Адам винит Еву, — вона радше підопре јего в дальшіј праці думок і својеју шчирістю постарајесь заґоїти бодај по части глибоку јего рану.

Від видавців.

Вже в першій книжочці „Дрібної бібліотеки“ висказали ми, яка її ціль і яке її завданье. Вона має на оці передовсім нашу молодіж, бажає збудити в ній охоту до розумного мисленья і сьлідженья і подати їй сказівки, в якім напрямі повинна працювати, щоб познакомитися з загальним ходом наукової роботи в Європі і з новішчими добутками тої роботи.

Книжочки „Дрібної бібліотеки“ виходити будуть, о кілько мож, најчастіше, в об'ємі пересічно від одного до трьох печатних листів і в ціні 10—20 кр. Головні склад дльа Львова „Книгарня Польська“ і „Книгарня Ріхтера“, — на цровінції мож дістати в кожді книгарни.

Доси вишли:

Книжка I. Повѣсти Еркмана Шатріана, переклавъ Романъ Розмаринъ. Цѣна 15 кр.

Книжка II. Література Українська, проскрібована рядом російським, М. Драгоманова, з французького. Ціна 10 кр.

Книжка III. Відки і як взьалися льуде на землі, Ернста Геккеля, переклав Іван Франко з німецького. Ціна 10 кр.

Книжка IV. Каїн, містерія в трьох діях, Гордона Байрона, переклав Іван Франко. Ціна 20 кр.

В п'ятій книжці вијдут „Думи і пієсні најзнатніших европејських поетів“. У шестій зоологічна розвідка Пісарева „Пчоли“.

**АДВОКАТЪ
КОЦОВСКИЙ**

**Advokat
KOCOWSKI**

a. k. om. radca sądu krajowego